

Андрій КІТИК

В Україні існує не одне відпустове місце і не одна чудотворна ікона (Зарваниця, Крехів, Унів, Грушів тощо). Одні з них більше відомі, інші – менше. Однак кожне з них має свою давню і славу історію, в котрій Бог проявив Свою благодать настільки явно, що й сьогодні безліч людей зціляються на таких місцях, молячись перед чудотворними образами Матері Божої, вмиваючись джерельною водою, засилаючи свої молитви під небесний престол Господа Бога, отримують благодать прощення гріхів і духовне та тілесне зцілення.

До числа таких святих місць належить маленьке галицьке містечко Глиняни, котре розташоване на теренах Золочівського району Львівської області. Старовинне і мальовниче, храми котрого сповнені Божою благодаті, стоїть воно і свідчить, що Бог – наш Господь, Він милосердний і обдаровує Своєю ласкою всіх, хто цього щиро бажає. У цій публікації мова піде про Глиняни – «Галицький Люрд».

Дещо з історії

Глиняни – одне з тих найдавніших міст Галичини, які лежали на воєнно-торговому шляху до Чорноморських портів Магдебург-Краків-Перемишль-Київ. На цьому шляху також виникли такі міста Львівщини, як Мостиська, Судова Вишня, Городок та й сам Львів. Назва Глинян, за народними переказами, походить від слова «глина», оскільки там чомусь саме з неї будували хати, хоча довкола й був ліс. Через Глиняни в давнину проїжджали каравани купців, йшли війська на бої з турками і татарами. У Глинянах українські князі, воєводи та королі Речі Посполитої робили остаточний огляд своїх військ перед вирішальними битвами.

Територія теперішніх Глинян, за даними археологів, була заселена вже в період верхнього палеоліту – 20 тис. років тому. Історик Олексій Маркевич зазначає, що тут досі залишаються недосліджені поховання трипільської культури. Перші письмові згадки про це містечко з'являються в часи панування галицького князя Ярослава Осмомисла (1150-1180 рр.). А за князя Данила Галицького Глиняни зруйнували татари. Однак упродовж 1260-1270 рр. князь Лев Данилович відбудував їх знову.

У Центральному державному історичному архіві Львова зберігається документ, який засвідчує, що Глиняни є одним з перших серед міст Руського королівства, які отримали Магдебурзьке право. Дозвіл на отримання цього права надав Петрові Сіделю, першому міському старості Глинян, сандомирський воєвода і генеральний староста Галицької Русі Іван Тарнавський. Цей привілей, потверджений польським королем Владиславом Ягайлом, підписано 12 травня 1397 р. Набуття містом Магдебурзького права означало виокремлення його із загальної адміністративної державної системи і підпорядкування безпосередньо королівській владі. Водночас містові надавалось 100 франконських ланів земельних угідь (1 лан – 25 га). (Для порівняння: стільки ж землі надавалось Львову за привілеєм з 1368 року). З них 2 лани було надано Церкві (римо-католицькому костелу), а 6 ланів – для забезпечення міського війта. Однак до XVI ст. глинянським міщанам вдалось загосподарювати лише 25-28 % з наданих ста ланів.

Згадки про деякі Глинянські храми та священнослужителів

У 1411 р. після Грюндвальської битви в Глинянах перебував польський король Владислав Ягайло та литовський великий князь Вітольд, там вони мали перемовини і вчинили суд над архієпископом Гнізненським Миколою Куровським. Через 4 роки, 2

жовтня 1415 р., король видав наказ про призначення на місцеву парохію священика Константина. А майже через 150 років до Глинян належали вже два храми – Святого Миколая у самому місті та Успення Пресвятої Богородиці в передмісті. Парохом в обох церквах був о. Іван (прізвище невідоме). 1562 р. польський король Зигмунд III надав йому привілей, згідно з яким т. зв. долішня церква Успення Пресвятої Богородиці підпорядковувалась як дочірня храмові Святого Миколая. Згодом, 5 травня 1633 р., король Володислав IV підтвердив цей привілей. Ці факти не з'ясовують, котрий з цих храмів виник раніше, хоч документально підтверджують існування дерев'яної церкви Успення Пресвятої Богородиці в Глинянах на межі другої половини XVI ст. та першої половини XVII ст. Наприклад, науковці Інституту «Укрзахідпроектреставрація» датують вівтарну та центральну частини цього храму XV століттям. А державна люстрація 1621 р., яка, між іншим, вказує на існування у Глинянах 3-х синагог, 2-х руських храмів і 1-го римо-католицького костела, називає храм Успення Пресвятої Богородиці «старою церквою». Натомість в описі візитації 1763 р., який уклав священик Микола Шадурський, вказується, що давніше збудованою є головна міська церква Святого Миколая, а долішня, Успення Пресвятої Богородиці, була зведена коштом міщан 1749 року. (До речі, в цьому описі згадується ще й третя, передміська церква Богоявлення, яка датується 1737 р.). Можливо, храм Успення у 1749 р. було суттєво реставровано чи перебудовано, або ж добудовано до нього певні частини. При цьому могли бути використані придатні елементи попередньої, старішої будівлі, зокрема вівтарна та центральна частини, що пояснювало б як дати у документах згаданої візитації, так і матеріали досліджень Інституту «Укрзахідпроектреставрація». Слід зазначити, що головна міська церква на час візитації перебувала в поганому стані і в 1786 р. її розібрали, а парохію разом з назвою Святого Миколая перенесли до Успенського храму. У 1818 р. Святомиколаївська церква перетерпіла ремонт, а в 1894 р. на її первісному місці зведено мурований храм Святого Миколая, після чого долішній церкві повернули давню посвяту – Успення Пресвятої Богородиці.

Із опису Успенської церкви від 23 січня 1805 р. дізнаємося, що вона перебувала в доброму стані «на підвалинах і восьми стовпах дубових під гонтовим дахом». Однак із плином часу храм зазнає природного руйнування, і в 1930-х рр. його визнано аварійним, припинено повсякденне відправлення богослужень, а тільки раз на рік там виставляли плащаницю. Попри все, цей Глинянський храм сьогодні належить до найвиразніших і добре збережених пам'яток українського народного дерев'яного зодчества. Завдяки свідомій позиції громади і священнослужителів пощастило уникнути незворотних змін у вигляді храму, зберегти унікальні твори мистецтва. Останнім часом вживаються заходи, щоб феномен української дерев'яної церковної архітектури було внесено під охорону ЮНЕСКО як визначний культурний здобуток.

Опіка Божої Матері над храмом Успення

Божі знаки, які звано чудами, засвідчили особливу турботу Господа і Пресвятої Богородиці про церкву Успення у Глинянах від часу її заснування та освячення аж досі. Храм непорушно стояв на глинянській землі століттями, попри нищівні татарські та турецькі навали, несподівані пожежі, і, переживши експансійне польське та австро-угорське панування, свідчить усім про Божу славу й сьогодні. Давнє минуле старенької церкви оповите легендами. Переказують, що сюди приходив помолитися за щасливу долю українського народу гетьман Іван Мазепа, а два старезні ясени на подвір'ї

посадив сам Богдан Хмельницький. Під час руйнівних пожеж, які не щадили жодної споруди, але ця церква (дерев'яна!) повністю уціліла. Найбільша пожежа сталася 1886 р. (за іншими джерелами – 1867 р.) . Тоді цілковито згоріло все середмістя і навіть інший храм в передмісті Глинян (на його місці у 1891 р. було збудовано церкву Святої Анни). Під загрозу підпадав й Успенський храм, але Божа сила і Пресвята Богородиця захистили його. За переказами, під час пожежі, коли вогонь брав приступом церковні стіни, над куполом з'явилась постать Божої Матері. І першою це зауважила, як не дивно, єврейська жінка. Старожили Глинян Марія Гроностальська (1916 р. н.), Тетяна Польна (1916 р. н.) та Ольга Фарміга (1911 р. н.) оповідають, що їм про це розповідали їхні бабусі, які були свідками тієї страшної пожежі та Божого чуда появи Діви Марії над куполом храму. За їхніми словами, Божа Матір з'явилась у голубій суконці з рожевим відтінком і розпростерла руки над храмом. Полум'я валом накочувалося на храмові стіни і одразу відсахувалося назад. І коли все навколо погоріло, цей храм залишився неушкодженим. Усе ж таки із плином часу і ця церква зазнає природного руйнування, як зазначалось наприкінці попереднього розділу статті. У 1935 році постало питання про те, аби храм Успення розібрати. Збереглися написані священниками документи, які засвідчують, що храм справді був аварійним і міг завалитися купол. Проте Господь Бог і Пречиста Діва подбали про святиню і цього разу.

Образ Розп'яття Ісуса Христа

У старенькій церкві знаходиться запрестольна ікона Розп'яття Ісуса Христа. Про її походження, як зрештою і про минуле самого храму, оповідають легенди. У записках мешканця Глинян Стефана Гроностальського (1906-1996 рр.) згадується про те, що він, будучи малим хлопцем, чув від свого діда (а його дід – від свого діда) про те, що гетьман Богдан Хмельницький подарував храму Успення Пресвятої Богородиці образ Розп'яття Ісуса Христа. Вдячні глинянці помістили його над престолом у вівтарі. Згідно з цією версією, вік цієї ікони перевищував би на цей час 350 років, проте фахівці-реставратори за стилістичними та технічними особливостями датують сьогоднішню запрестольну ікону Христового Розп'яття кінцем XVIII століття, отже їй дещо більше 200 років.

Чудотворне відновлення ікони Розп'яття

На самий Святвечір, 6 січня 1936 р., приблизно о 5 годині вечора три семирічні дівчинки – Ізабелла Новак, Ярослава Паньків та Богдана Маркевич, бавлячись поблизу біля Успенської церкви, побачили крізь вікно вогонь у вівтарній частині храму. Дівчатка почали зазирати всередину через шпарки у дверях. Пізніше одна з них, Ізабелла, згадувала, що це світився старий, почорнілий від часу образ Розп'яття. Інша дівчинка казала, що світло було то сильніше, то слабше, начебто у нафтовій лампі хтось то скручував, то підкручував гніт. Перелякані діти поспішили повідомити паламаря Івана Ціслецінського, який мав ключі від церкви. Тремтячими руками паламар відкрив храм, а коли поглянув на запрестольний образ, на його очах з'явилися сльози і він почав гаряче молитися, а через деякий час поспішив на дзвіницю і дзвонив, як на пожежу чи якусь несподівану небезпеку. А коли вже сонце заходило, міщани поспіхом збиралися довкола храму, а дорогою одне одному переказували, що в церкві сталося диво. Перед образом одні слізно молилися, інші голосно співали релігійні пісні, а почорніле від часу тло Розп'яття увесь час сяяло кольоровим райдужним світлом.

Очевидиця цього чуда, мешканка Глинян Михайлина Демчишин, згадує:

«Зима була морозна, безсніжна. Після Св. Літургії ранком в храмі св. Миколая багато людей говорили про дивне світло, що загорілося в старій церкві. Я пішла туди теж подивитись. Царські ворота були зачинені. Кругом брудно. Храм ніхто не прибирав, бо в ньому не служилось. На образі й у вітварі нависало багато павутиння. Я побачила, як по образу спочатку знизу доверху, а потім зверху донизу проходило надзвичайно ясно-жовтого кольору, ніби сонце, дуже сильне сяйво. Образ тоді був зовсім темний. Саме розп'яття Ісуса Христа неможливо було побачити, так все почорніло. За три дні образ став із темного дуже блискучий, а світло продовжувало сяяти так три тижні... Пам'ятаю, як літом 1936 р. відбувся перший відпуст на свято Пресвятої Євхаристії. Із ближніх сіл прийшли процесії. Вітвар зробили надворі і там відправляли св. Літургію. На Успення Пресвятої Богородиці я тримала хоругву. Привезли фірою на костилях 17-18 років молодого хлопця. Після Літургії я бачила, як цей хлопець йшов без милиць, котрі тримав високо над головою і голосно кричав: „Люди! Я здоровий! Бог мене вислухав“. Я була, як приїжджала польська комісія із Кракова. Вони довго оглядали все і засвідчили, що людська рука там не торкалась. Потім Андрей Шептицький прислав комісію зі Львова» .

Згодом, на запит настоятеля храму о. Володимира Левицького, до Глинян приїхали три львівські священики, котрі мали з'ясувати, що ж відбувається в місцевому храмі. Збереглися тексти протоколів опитування свідків та огляду образу Розп'яття від 11 червня 1936 року, які підписали: крилошанин Митрополічої Капітули о. д-р Василь Лаба, гімназіяльний професор о. д-р Гавриїл Костельник, квестор Богословської Академії о. Петро Козицький. Священики документально засвідчили, що образу не торкалась людська рука:

«Ми, підписані в нинішньому дні, докладно оглянули відновлений запрестольний образ Розп'яття в церкві Успення Пресвятої Діви Марії в Глинянах. Насамперед на його звичайному місці над престолом, а потім ми його зняли і взяли до захристії, щоб його оглянути при повнім деннім світлі. Цей образ від давніх років не міг бути руханий зі свого місця, бо при зніманні рясно обсипувався порошок з його рам довкола. Сам образ Розп'яття (фарби) виглядає неначе новісінький, з дуже виразним лицем і зі всіма подробицями, як, наприклад, кров довкола цвяхів на руках і ногах. Золоте дно з десенями виглядає, як старанно відчищене. Воно не могло бути відчищене людською рукою, бо на дуже багатьох місцях є виприски, тріщини і частинки, які ледве тримаються, а при відчищуванні ці відстаючі частинки мусили б обсипатися. Фарба на цьому образі не має запаху свіжої фарби... Цей образ Розп'яття, цілком певно, старший як 100 літ, а як виказує його фотознімка з 1933 року, він був до Різдва 1936 року зовсім темний» .

Так було засвідчено чудесне самовідновлення образу.

12 червня 1936 р. інженер Володислав Заморський, провівши детальні дослідження церкви Успення та відзначивши її пам'яткову цінність, підтвердив аварійний технічний стан. Проте розбирати храм уже ніхто й не збирався.

Глиняни – відпустове місце

Відомості про різдвяне чудо у Глинянах передали до Риму. Невдовзі Папа Римський Пій XI коронував ікону Розп'яття Ісуса Христа і, на прохання Митрополита Андрея Шептицького, грамотою від 18 травня 1938 року надав церкві право на проведення відпустів на свята Вознесення Христового, Пресвятої Євхаристії, Різдва Йоана Хрестителя, Успення Пресвятої Богородиці, Воздвиження Чесного Хреста. Згодом

Митрополит Андрей Шептицький надав церкві право проведення 12-ти відпустів на рік. З того часу люди з усіх-усюд здійснювали паломництва в Глиняни. Було заведено спеціальну книгу, до якої настоятель храму о. Володимир Тим'як записував випадки зцілення, які почали відбуватися перед чудотворною іконою. Упродовж лише 1936-1939 років відбулося приблизно 3 000 оздоровлень. За кошти, зібрані під час відпустів, ще перед початком Другої світової війни відремонтували стареньку церкву. Так у 1937 році перед входом до храмового подвір'я спорудили дзвіницю. І досі гості Глинян піднімаються драбиною до головного дзвона, аби прочитати напис: «На славу Божу жертвували Степан Леськів і жона Катерина з Куліцьких в честь відновлення образу в Глинянах» .

Спроба зневаження образу і кара за це

Після війни настали роки духовного занепаду, а влада не була зацікавлена у збереженні пам'яті про Галицький Люрд, як не раз називали Глиняни. Отця-пароха Володимира Тим'яка заарештували, церкву перетворили на музей килимарства. От лише золотавий запрестольний образ Розп'яття так ніхто зняти й не наважився, його просто завісили грубим полотном. Розповідають, якийсь радянський майор Некрасов намагався зірвати ікону. Але щойно торкнувся її, як впав непритомний, а з рота пішла піна. Двоє солдатів, витягнули безбожника з церкви за руки, швидко сіли разом з ним в машину і подались геть. Вістка про це швидко розлетілась Глинянами, і більше ніхто не наслідився знімати образ. А люди, хоч і не було священика і, попри заборони з боку влади, приходили до храму, самі відчиняли його і спільно молилися.

Глинянське Розп'яття і зцілення в наші дні

На сьогодні багато прочан приїздять до оновленого образу Розп'яття Господа нашого Ісуса Христа і отримують благодать чудесного зцілення. Ознайомимось з розповіддю однієї молоді дівчини, мешканки Золочівського району (скорочено, стиль і мова збережені – прим. ред.):

«Це сталося зовсім несподівано, коли я зовсім такого не чекала. Колись для мене церква була простим приміщенням, де просто всі люди моляться, але після того випадку в мене змінилася думка, як і змінилася я сама.

У липні 2005 року сталося так, що я дізналася, що в мені є зло. Тому з батьками я почала їздити в церкву, де займаються екзорцизмом (вигнанням бісів). Перший раз я поїхала, як вже казала, у липні 2005 року, а другий раз – у серпні. Було в ті моменти дуже важко: я кричала, мною кидало і з рота ніби виходило полум'я.

В Глинянах є старенька церква, куди я завжди ходила на молебень. Мої батьки попросили священика, щоб наді мною відчитував молитви після молебню. Два рази священик наді мною відчитав; другим разом, пам'ятаю, я чомусь під час відчитування почала плакати. І от коли священик відчитував молитви 3-тій раз, зі мною сталося щось неймовірне. Я добре запам'ятала цей день, бо якраз у моєї подруги було день народження – 23 вересня, п'ятниця.

Я почала кричати, мною кидало, я робила дивні різкі рухи, рвала на собі волосся, було просто жахливо. Священик і ще одна жіночка тримали мене, робили знаки хреста. Спочатку вони думали, що це був звичайний приступ, який уже бував у церкві, але я

кричала (хоч як це було важко), що це не приступ, просила, щоб сестра, яка була присутня, поклікала маму.

... Я зі сльозами на очах благала перед чудотворним образом про Господнє милосердя. Я чула, як це зло із жорстоким сміхом говорило страшні слова: що я є його, що воно не вийде з мене... Мені тоді було дуже страшно, я молилася, благала і говорила: «Господи, тільки Ти мене можеш врятувати! Благаю, забери від мене це зло, я хочу бути із Тобою!» ... І тут я, вся вимучена, із закритими очима впала і «перейшла» Царські Ворота. Мені стало так добре, легко як ніколи. Я опинилася на якійсь зеленій галявині, де кругом квіти, зелена трава, щебет птахів, голубе небо і яскраве сонце. На галявині лежав великий камінь, а на камені сидів Ісус Христос. Я стояла біля Нього на колінах, а моя голова була на Його колінах, і Він лагідно доторкався моєї голови Своєю рукою. При Його дотику мені ставало ще краще.

... Я лежала, трохи вже рухалася, тому намагалася пояснити батькам, щоб мене не рухали я жива. ... Тут я відкрила очі, зарухалася, була ще з Ісусом... Мені допомогли встати, я добре отямилася. Батьки запитали чи можу я йти, я відповіла, що так. Була ніч, ми йшли помалу додому. Але я, коли закривала очі, бачила Ісуса... Я лягла спати, в думці я ще бачила Спасителя, але коли на другий день прокинулася, нічого такого вже не було. Був простий, звичайний для мене день.

Цей випадок залишиться в моїй душі на все життя, бо я пережила неймовірно. І головним є те, що я зрозуміла – треба просто вірити і надіятись на Божу допомогу, коли чогось потребуєш. Якщо душа молиться, вірить і надіється, Господь завжди почує її і подасть помічну руку!»

Чудесне відновлення розписів у храмі Святого Миколая

У наші дні чуда відбуваються і в глинянському храмі Святого Миколая. У 1962 році, коли Глиняни були районним центром, храм закрили (поряд з ним знаходився райком комуністичної партії). У закритій церкві повірізали всі ікони і влаштували в ній місце для розведення нутрій, а згодом зробили склад, і тоді її зовсім занедбано. Попід куполами «свистів» вітер, скрізь було сміття, бруд, зробилось навіть болото, а місцями проростала трава та кущі. Немовби гніваючись на таку несправедливість, унікальний розпис 1932 р., нанесений відомим у Галичині маляром Северином Борачеком, почав поступово наче втягуватися в стіни – кольори зблідли, а контури стали невиразними, і з часом окремі фрагменти фресок уже не можна було розрізнити. Храм було реставровано і знову відкрито аж у 1989 році.

Кілька років тому помітили, що бліді церковні стіни почали насичуватися фарбами. Сьогодні деякі фрески мають досить насичені та яскраві кольори. У вівтарі храму нещодавно підмальовано стіни. І, на диво, давні зображення пробиваються навіть крізь нову фарбу. Священик Дмитро Майкут, настоятель глинянських святинь, розповідає: «Ми викликали фахівців “Укрзахідпроектреставрації”, Академії мистецтв, звернулися у нашу Греко-Католицьку Церкву, у відділ сакрального мистецтва. Комісія, яка приїздила оглядати стіни, не змогла пояснити, що відбувається» .

З кінця 2000 року на розписі Борачека несподівано почали з'являтися ще й інші зображення: круглий лавровий вінок і хрест усередині. Наразі таких знаків у храмі шість. Фахівці неспроможні пояснити такий «саморозпис» храмових стін.

Історія Глинян багата і славна, повна чудес і знаків, які вказують на Божу опіку про це

містечко, про тутешні святині, та й про весь український нарід. Глинянські чуда спонукають нас пам'ятати, що Господь нас любить, що він шукає нас і знаходить. Так, Син Божий колись став Сином Чоловічим, став людиною, щоб зустрітися з нами, щоб зійти аж в глибини Аду і звідти вивільнити людський рід. Так і сьогодні Божа благодать стає присутньою між нами і в нас, а виявом цієї присутності стають Божі храми (і не тільки в Глинянах), чудотворні (і не тільки) ікони та відпустові місця. Однак потрібно пам'ятати, що Господь нас шукає не заради того, щоб нас здивувати чудом, зціленням чи яким-небудь видовищем, а тому що дуже нас любить і бажає бути з нами, і щоб ми були щасливими. І прикро, коли у цих намаганнях Бога повернути до Себе нашу увагу ми вбачаємо лише незвичайну подію, яка задовільняє нашу цікавість і урізноманітнює сіру буденність... А ще більш прикро, коли хтось сам шукає таких сенсацій і видовищ, забувши про Бога, котрий нас не просто чекає, а шукає, а ми в той час задовольняємося лише «чудами», забуваючи, що найбільшим чудом є наша зустріч з Богом...

Релігійно-суспільний часопис Дрогобицької Духовної Семінарії «Слово» № 1 (41)
січень-квітень 2010, с.44-48.